

willend zou

, die op het
ring zouden
gesteld zijn,
ken, dat wij

en onder ons
artikelen de
n, gaven we

icht van het

J. W.

woond worden,
de Heere, en
in het midden
Zach. 2:5.

den profeet
Babylonische

ien we den

aan om stad

moedeloos

met groen en

distelen over

htgezicht aan

nds, de groote

net het meel-

sedte van het

le herbouwe-

ten zal.

choone beeld

ad Gods, wel-

Heere Zelf is

ok niet in de

oral niet, als

te bouwvallen

erwerk.

Hij het rijzen

eft God dan

ed worden.

leere duidelijk

doen is om

wel om den

zalem zoozeer

bezi, dat het

elijk een was-

treedt.

vesting, maar

worden.

ord Gods ge-

itbreiden over

ur der afschei-

geworpen zijn

ten naam van

in denken van

arlen bij het

en aardbodem

wijze zal be-

s een ontman-

veilig zijn.

ten een vurige

reizigers in de

egen het roof-

en kring van

met Zijn heiligheid tusschen de Cherubim, en het heilige der heiligen.

Maar onder het Nieuwe Verbond is die inniger gemeenschap er gekomen door de inwoning des H. Geestes in de harten van al de kinderen Gods, wien de Heere in Christus een verzoend Vader geworden is.

Daar woont de Heiland Zelf met Zijn godheid, genade, majesteit en geest, om de harten voor de heerlijkheid toe te bereiden, om ze bekwaam te maken om deel te hebben aan de erve der heiligen in het licht.

Hoe zalig is dus het deel van dit geestelijk Sion. Hoe groot is het goed burgerschap in dit Jeruzalem door genade ontvangen te hebben.

F. C. M.

KERKELIJK LEVEN.

Synode-indrukken.

V.

Zij, die gemist werden.

Nu er op het oogenblik slechts voorbereidende werkzaamheden ter samenstelling van de rapporten plaats vinden en er dus niets voor de lens valt, wat up to date is, hebben wij des te beter gelegenheid onze schade van de vorige weken in te halen.

In Oudejaarsavondmaal zou men zeggen: laat ons een „blik achterwaarts” werpen.

Na de kritiek, door wijlen Ds Gispens hierop geëffend, is die uitdrukking onder ons tamelijk wel in onbruik geraakt.

Maar er zijn zoo van die dingen, die door den gang van zaken wat op zij worden geschoven en die toch wel aandacht verdienen.

Men klaagt er weleens over, dat alleen „geabonneerden” ter Synode gaan.

Nu willen wij volstrekt niet beweren, dat die klacht enkel door jaloezie wordt ingegeven.

Doch gerechtvaardigd schijnt zij ons ook niet. Zeker, er is op onze Synodale vergaderingen een „blijvend gedeelte”.

Vele provincies vaardigen telkens weer dezelfde afgevaardigden af.

Daar kan sleur achter zitten.

Ook wel een ontzien van gevoeligheden. Men kan redeneeren: deze dominee of die ouderling is al zooveel jaren achtereen naar de Synode afgevaardigd, het zou hem pijn doen, wanneer een ander zijn plaats ging innemen; we zullen hem daarom dat leed besparen.

Toch gelooven we niet, dat onze Partikuliere Synodes in veel gevallen zoo redeneeren.

Wanneer men zoo de afgevaardigden monstert, dan komt men tot de konklusie, dat zij wel de mannen zijn, die van de kerken in het deel des lands, waaruit zij komen, het vertrouwen genieten en daar de leiding geven.

Met dat al brengt elke Generale Synode ook wisseling.

Men ziet thans in Assen gezichten, die zich te Utrecht niet vertoonden.

De bij allen, die zich gaarne aan beelddraak te buiten gaan, befaamde „tand des tijds” heeft daar wel het meest de „hand” in.

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

Over den Satan.

IV.

De namen (2).

Een andere naam, die na den term „Satan” wel het meest bekend geworden is, luidt: duivel. En ook leze is aan den bijbel ontleend.

Terwijl het Oude Testament den naam „Satan” leert, hoewel die naam naar zijn grondbetekenis „neutraal” is en zelfs van goede machten en menschen passende aanduiding kan zijn, daar geeft het Nieuwe Testament den naam duivel; en die is niet neutraal, en kan alleen van kwade praktijken een verkondiging zijn.

Ook hier is de naamgeving van den bijbel een stuk openbaringsgeschiedenis. Na eeuwen van profetie kan de afkeer van wat zonde is en zonde opdringt zich niet meer lucht geven in zachte woorden. De gedachten zijn sterker geworden, en daarom ook de woorden. Waar de openbaring groeide, daar kan ze ook haar woorden kiezen, niet uit het boek der eerste beginnenden, maar uit dat der meergevorderden. En als het kán, dan moet het.

Want „satan” is: „tegenstander”; maar „duivel” wil doorgaans zeggen „kwaadspreker, aanklager, lasteraar”. En dat is altijd een kwaad getuigenis.

Men dient, o zeker, zelfs hier nóg te bedenken, dat „op zichzelf” een kwaadspreker nog niet behoeft te liegen. Hij spreekt wel eens een waarheid. Ook een „duivel” kan waarheden zeggen. Immers, in de taal van het Nieuwe Testament is „duivel”: „dia-bolos”. Nu is dit woord „dia-bolos” weer afgeleid van het werkwoord „dia-ballein”. Dit woord beteekent waarschijnlijk (er zijn ook andere opvattingen): de dingen door elkander heen werpen; een wanordelijken hoop ergens neerwerpen. Zoo wordt het begrip geleidelijk overgedragen op het terrein van het spreken. Men kan door zijn woorden verwarring stichten; de dingen uit hun verband rukken. En dit is dan dia-ballein. Dia-bolos is dan ieder, die zich met dat werk bemoeit.

In den regel nu zal dat dia-ballein geschieden door onware dingen te zeggen. Maar niet altijd is dat zoo. Het werk van den diabolos kan zich er ook toe beperken,

Telkens worden opnieuw trouwe strijders buiten gevecht gesteld.

Zij kunnen „slechts” als Mozes den gebedsstaf omhoog heffen, terwijl daar in de verte door anderen de heilige krijg om waarheid en recht wordt gevoerd.

Meer dan iemand uit onze kerken zijn zij met den geest in onze Synodale vergaderingen aanwezig.

En het is een vertroosting te weten, dat zij de raadselingen biddend volgen, ja, met hun gebod ze vaak vooruit zijn.

Misschien doet hun ook een beetje goed te vernemen, dat ter Synode ook aan hen wordt gedacht.

In den kring der prae-adviseurs wordt voor het eerst gemist onze grijze professor Lindeboom!

Voor het eerst, na hoeveel jaren?

Wij vleien ons met de hoop, dat wij hem op een andere Synode nog wel zullen terugzien, indien God hem de krachten, waarover hij thans beschikt, nog wat laat behouden. Vooral het gure jaargetijde, waarin de Synode te Assen vergadert, vormt voor hem het beletsel.

Toch kon hij niet nalaten een teeken van meeleven te geven.

Hij zond een schrijven, dat — eigenaardig, doch gebruikelijk beeld! — op poolen stond.

Er sprak uit beslistheid en kracht.

Met zichtbare sympathie werd het aangehoord.

Een ander, die door emeritaat zijn „abonnement” is kwijt geraakt is Ds J. D. v. d. Munnik.

In Utrecht woonde hij nog de vergaderingen bij.

Omdat hij te Leeuwarden het praesidium van de Synode had gevoerd, was hij aangewezen om in de Bisschopstad voor te gaan in de Ure des Gebeds. En verder bleef hij de gewaardeerde gast.

Maar nu had hij geen functie meer.

Tot ons genoegen ontdekten wij zijn schalksche oogen ook nog gedurende de eerste dagen te Assen.

Doch thans behoorde hij tot het „publiek”.

En het „publiek” beleeft op deze Synode geen gunstige dagen.

Het wordt in de spaarzame openbare zittingen soms na tien minuten op de allervriendelijkste wijze, waarvan onze Praeses het kostelijke geheim bezit, weer buiten de deur gezet.

Wij hebben weleens medelijden met de broeders en zusters, die zoo dikwijls worden teleurgesteld.

Maar tot hun eere moet gezegd worden, dat zij het nog al goedmoedig opnemen.

Als hun wordt aangekondigd, dat de Synode in comité-generaal gaat, klinkt er even een gul gelach op, zij hebben zelf schik in het geval en verdwijnen zonder eenig gesputter.

Zij moeten wel over een zeldzame dosis geduld beschikken, die Asser Gereformeerden!

Telkens wordt de Synode met een week verlengd. Maar de gastvrijheid, hoewel die slechts voor korten termijn was gevraagd, neemt daardoor niet af. En ook dat gedurig „huis toe” gezonden worden, bederft hun humeur niet. Ds Laman heeft eens over een veel voorkomende ziekte „humeuritis” met de oolijkheid, welke men van hem gewend is, geschreven. Maar ik denk zoo, dat er in Gereformeerd Assen niet veel briefjes met den naam dezer besmettelijke ziekte er op, behoeven te worden aangeplakt.

De predikanten daar kunnen gelukgewenscht met zulk een gemeente!

dat hij dingen zegt, aanbrengt, die op zichzelf wel waar zijn, maar die hij naar voren brengt met onedele bedoeling. In zulk een geval zegt hij wel waarheden, maar is geen dienaar der waarheid. Immers, wat hij doet, komt dan niet voort uit den hartstocht voor de waarheid, maar uit den lust om ten kwade iemand te treffen. Zulk een diabolos brengt dan allerlei kwaad aan het licht, en zegt triumfantelijk: is 't niet waar? Ja waarlijk, wáar is het alles, van a tot z. Maar hij-zelf is een leugenaar, ook al weer van a tot z; want terwijl hij den schijn aanneemt van iemand, die van wege de waarheid in brand staat, is hij in werkelijkheid onverschillig ervoor. Niet zij overmeestert hem, maar hij bedient zich van het feit, dat zij bestaat en naar recht wil laten gelden. In schijn brandt hij van puren ijver voor het 9e gebod. Maar in werkelijkheid annexiert hij den wetgever van het 9e gebod, om met schijn van recht tegen het 6e te zondigen. Terwijl hij liegt, is hij later, dat is; naar bijbelisch spraakgebruik, en naar de breedheid en den diepgang der goddelijke geboden: een moordenaar. Ge hebt nu maar die beide gedachten te verdiepen tot den grond toe, en ge krijgt aanstands voor Uw oog het beeld van één, die tegelijkertijd, in één adem heeten kan: vader der leugen (al heeft hij van waarheden den mond al aanklagend vol) en: menschenmoorder van den beginne (Joh. 8). Want hij toch spreekt wel waarheden? Ja, hij doet het; maar het is zijn oordeel, dat hij ze wel zegt met betrekking tot een ander, maar ze niet zegt tot dien ander zelf.

De „diabolos” is dus een lasteraar. Niet altijd omdat hij onware dingen zegt, zelfs niet, omdat hij feiten verdraait of op onzuivere manier combineert; doch simpel en alleen soms, omdat hij leelijke gedaachten voert.

Men dient zich er goed van te doordringen, dat in het begrip „diabolos” niet het zeggen van leugens, maar meer het „doen” van de leugen, het zijn „in” de leugen, en dus de onwaarachtigheid op den voorgrond staat.

Een sterk sprekend voorbeeld levert hier Lucas 16: 1. Daar is de rentmeester van den rijken heer. Hij wordt beschuldigd, „aangegeven”; en de aanklacht luidt, dat hij de goederen van zijn patroon slordig beheerde. Is de aanklacht een verzinsel? Waarlijk niet. Ze hebben schoon gelijk: de feiten — het verhaal zelf wijst het uit — zijn niet te loochenen. Toch staat er in den grieksch tekst

Maar opdat niemand zich verhoovaardige, voeg ik erbij: de gemeente kan ook gelukgewenscht met zulke predikanten.

Doch we hadden het over de ervaringen, welke Ds v. d. Munnik, als gemeene zaak makende met het publiek, te Assen opdeed.

Niet omdat hij „humeuritis” vatte, zagen wij hem niet meer.

De pientere geest was voor het eerst van zijn leven gedropen.

En dan alleen nog maar afgedropen.

Een predikant, die in omstandigheden verkeerde, veel overeenkomend met die van den geachten laatst beschrevene, was Ds A. M. Donner.

Alleen met dit verschil, dat zijn „abonnement” in Utrecht nog doorliep.

Maar in deze drie jaar moest hij het aan de Partikuliere Synode van het Sticht teruggeven.

Ook hij werd emeritus.

Men zou geneigd zijn te vragen: wat moeten opgeruimde en ijverige naturen als hij toch met hun emeritaat beginnen?

Het is het best, dat men hem die vraag maar zelf stelt.

Met zijn bekende gevatheid zal hij u wel een antwoord geven, dat een aangename herinnering bij u achterlaat.

Ook hij vergenoegde zich in het begin met een niet-gereserveerde plaats.

Doch evenals Ds v. d. Munnik is ook hij uit het Drentsche Haagje naar het werkelijke Haagje getogen.

Dan leverde Ds L. Bouma het anders.

Als predikant-afgevaardigde dook hij onder om als ouderling-afgevaardigde weer op te duiken.

Hij behoort dus maar ten deele onder hen, die gemist worden.

Hij heeft alleen een kwaliteitsverandering ondergaan, waarvan men slechts bij het oplezen van de namen voor het appel nominaal of voor stemmingen iets merkt.

Hij zit steeds met vergenoegden blik de discussies aan te hooren. Zijn evenwicht is onverstoortbaar. Maar die glunderende oogen verraden hem. Die vertellen van scherpzinnigheid. En als hij aan het woord komt, dan raakt hij het onderwerp niet zoo even.

In nog een andere gedaanteverwisseling zagen we Ds de Geus terug.

Hoewel ook hij van zijn „abonnement” beroofd is door zijn dienen van vele kerken in den tijd van zijn rust, kwam hij ons inlichten over den stand der financiën.

Smakelijk wist hij ons mede te deelen van de schuld, die er — hebben wij goed geluisterd — nog van Leeuwarden stond en die er te Utrecht niet op achteruitgang en die nu maar aan die van Assen zou worden toegevoegd; van geld, dat hij tegen gematigde rente wist te leenen en van broeders, die niet denken: omdat het van geloofsgenooten komt, rekenen wij dubbel zoo duur, maar die meer dan schappelijk waren.

De Synode wist hem als adviseur, natuurlijk alleen voor financiële zaken, aan zich te verbinden.

Ook hij bleef echter slechts de eerste week.

Ongesteldheid belette hem de volgende week terug te keeren.

En als men er eenmaal tít is, dan is men zoo'n beetje den draad kwijt.

het werkwoord „dia-ballein”. Want ze brachten hem wel aan; maar niet zoozeer uit blakende liefde voor de bezittingen van den rijken heer, als wel uit de begeerte, om den man eens „een hak te zetten”.

En iemand „een hak zetten”, iemand in den weg gaan staan, dat is weer hetzelfde als iemand een „satan” zijn.

In het afgetrokken gesproken, zouden we ook nu weer dezelfde lijn van redeneering kunnen volgen als bij de bespreking van den naam „satan” ons te volgen bleek. Want in alle gevallen, waarin het goed zou zijn, iemand, die kwaad wil doen, in den weg te gaan staan, zou men ook zonder blikken of blozen mogen zeggen, dat men „diabolisch” doet. Dat dit niet uit de lucht gegrepen is, bewijst wel het feit, dat, evenals de naam „satan” in het hebreuwsch, zoo ook de naam „dia-bolos” in het grieksch op goede, zuivere, en eerlijke sprekers en tegen-sprekers wordt toegepast. Men denke maar aan de Septuagint, de meest bekende grieksch vertaling van het Oude Testament. Daar wordt in dezelfde plaatsen, die we in een vorig artikel noemden (Num. 22) toen we een engel des Heeren zagen optreden als „satan”, als weerhouder, van Bileam, door de grieksch vertaling het woord „diabolos” aangewend, althans een afleiding daarvan. De engel is een „diabolos” voor Bileam; een soort van „duivel”, die hem tegenspreekt, maar die dat dan doet in zijn gezicht. Hier is dus de betekenis onverdeeld gunstig.

Maar zoo is de regel niet. Aan het woord „dia-bolos” is de búsmaak van kwaadwilligheid. Ook in de Septuagint en andere grieksch vertalingen van het Oude Testament. Zoo wordt, om enkele voorbeelden te noemen, in de Septuagint het bedrijf diabolisch genoemd van: Haman, die den Joden kwaad wil doen; en van: de Chaldeen, die er haastig bij zijn, om den koning te rapporteeren, dat de vrienden van Daniel het beeld van Züne Majesteit niet willen aanbidden; en ze hebben al weer geen woord te veel gezegd; het was allemaal écht waar gebeurd. (Esther 7: 4; 8: 1; Daniel 3: 8; vgl. in andere grieksch vertalingen nog de aanklagers van Daniel, Dan. 6: 24, de verklapper uit Spreuken 30: 10.)

En deze kwaadwilligheidsgedachte overheerscht straks in het begrip „dia-bolos”. Behalve het op zichzelf juiste dingen zeggen met leelijke bedoeling, kan ook het vertellen van onwareheden het diabolisch bedrijf

Gelukkig bleek zijn ongesteldheid niet van ernstigen aard, want sindsdien preekte hij weer.

En als trouw financier ziet hij uit naar verschuilende rekeningen, welke bij hem moeten inkomen.

Wat heeft hij — en heusch niet op dit gebied alleen of op dit gebied het meest — de kerken talrijke en onwaardeerbare diensten bewezen!

Hij is een van hen, die de hitte des daags en de koude des nachts heeft verdragen.

Hij is het waard in eere te worden gehouden.

Wie wij in het geheel moesten missen was Dr J. H. Landwehr.

Zijn gezondheidstoestand schijnt hem nog altijd veel rust voor te schrijven.

Zoo kan men het begrijpen, dat hij zich aan een reis naar Assen niet waagde.

Echter geeft hij den arbeid niet op.

En we zijn er van overtuigd: ook nu leeft hij met onze Synode mee, gelijk alleen veteranen dat kunnen.

Het „briefje“.

Nadere aanduiding behoeft dit niet.

Ieder weet wel, wat er onder het „briefje“ moet worden verstaan.

Het moest dienst doen om te bewijzen, dat op advies van Prof. H. H. Kuyper de zaak-Geelkerken ter classis materiëel een andere wending had genomen.

Door Prof. Kuyper was dit reeds pertinent tegengesproken.

Maar het werd niet geloofd.

Door een broederlijke samenspreking ter Synode waaide het „briefje“ — of om korrekter te zijn: den bezwaren inhoud, die tusschen de regels in zou liggen — weg, heel ver weg zelfs, heelmaal naar het rijk der fabelen.

Het rijk der fabelen is ruim.

Ons kerkelijk leven kan nog wel wat ter stoffeering aan dat rijk afstaan.

Emigratie van zoogenaamde bewijzen op groote schaal daarheen zou zeer gewenscht zijn.

Het zou den kerkelijken dampkring van veel ongezonds zuiveren.

Hoewel het „briefje“ met de praktijken, welke daaraan annex zijn, een donkere bladzijde vormen in het Synodaal Agendum, doet men thans het best, dat alles te vergeten.

Men late hier den mantel der liefde niet ongebruikt.

Logisch.

De Synode komt soms voor eigenaardige gevallen te staan.

Gelijk men weet, had de kerkeraad van Amsterdam-Zuid de wettigheid der buitengewone Synode betwist.

Had hij in die houding volhard, dan zou hij natuurlijk niets meer ter Synode hebben kunnen brengen.

Voor een vergadering, die niet wettig is, legt men zijn zaken niet bloot.

Waar echter voornoemde kerkeraad voortging zich op de Synode te beroepen, erkende hij metterdaad de wettigheid der Synode.

Ten overvloede werd dit door de Synode nog eens nadrukkelijk uitgesproken in het volgende besluit:

De Generale Synode, gehoord hebbende de besprekingen in de Kerkrechtelijke Commissie over de zaak-Dr Geelkerken, met de afgevaardigden van de

Gerel. Kerk van Amsterdam-Zuid over de erkenning barerzijds van de huidige Generale Synode, besluit de behandeling dezer zaak voort te zetten, onder de uitdrukkelijke verklaring, dat het indienen van de protesten van Amsterdam-Zuid, ook na de uitspraak der Synode, over haar eigen wettigheid en het feit, dat de afgevaardigden van Amsterdam-Zuid handelden en bleven handelen met de Commissie der Generale Synode over de zaak-Dr Geelkerken, inhoudt de erkenning van de wettigheid dezer Synode.

Ook na deze verklaring bleven de afgevaardigden van Amsterdam-Zuid met de Synode handelen.

Ergo is daardoor driedubbel vastgelegd, dat zij de wettigheid dezer Synode voor hun rekening nemen.

Nu meenen we ergens gelezen te hebben, dat er hier toch nog wel een speld tusschen te krijgen valt.

Zeker, maar dan moet het een kromme speld zijn.

In geen geval een rechte.

De negentien vragen.

„De Reformatie“ van de vorige week gaf wel een bijzonder staaltje van synodaliteit te zien.

De negentien vragen aan Dr Geelkerken gesteld waren langs het verraderspadje op de personen van „De Telegraaf“ geworpen.

De Synode besloot echter zich niet van den weg der geheimhouding te laten afdringen.

Ze wilde niet tot publiceerij overgaan.

Maar nu bleek, dat onze Christelijke dagbladen onze kerkelijke Pers de vragen uit „De Telegraaf“ afdrukten.

Wij maken haar hiervan geen te zwaar verwijt. Integendeel moeten wij het over de zaak der Synodale publiciteit later nog eens hebben.

Doch zoo kwam „De Reformatie“ door haar loyaliteit tegenover de Synode achteraan.

Het zou echter al te doktrinair zijn om te weigeren de vragen alsnog in ons blad op te nemen. Hier volgen ze.

Vraag 1. Wanneer ge in uw antwoord aan de classis Amsterdam (brochure Oude Vragen enz., pag. 5) schrijft: „Ofschoon uw vragen zich niet als zoodanig aandienen, zijn zij inderdaad toch naïef-realistisch, en aldus beantwoord ik elkeen daarvan natuurlijk onmiddellijk hevestigend“, wat verstaat gij dan onder „naïef-realistisch“ en op welk standpunt stelt ge u bij de Schriftverklaring tegenover het door u gewraakte standpunt der classis?

Vraag 2. Wanneer ge op blz. 45 van uw brochure „Op weg naar de Synode“ zegt, dat „achter de kwestie“ dit zit, of „de vrijheid der exegese en de mogelijkheid van voortgaand wetenschappelijk onderzoek binnen onze kerken gehandhaafd zullen blijven of niet“ en dit toch bijkens uw uitspraken (b.v. „Oude Vragen“ bl. 11 en „Op weg naar de Synode“ bl. 44) aldus te verstaan is, dat deze vrijheid en mogelijkheid aan het gezag van Schrift en Confessie moeten zijn gebonden, zijt ge dan niet van oordeel, dat ook de Gereformeerde Kerken ten allen tijde het recht en de roeping hebben om de exegese en het wetenschappelijk onderzoek te toetsen, of deze niet — zij het ook onder de pretentie van het gezag der H. Schrift te handhaven — metterdaad daaraan tekort doen?

Vraag 3. Wat is voor u het criterium om uit te maken, of een Schriftverhaal in eigenlijken zin is op te vatten of niet?

Vraag 4. In uw antwoord aan de classis Amsterdam (brochure „Oude Vragen“ enz., blz. 10) wordt door u gezegd: „Wel staat een andere en diepere

vraag hiernede in het nauwste verband, te weten een kwestie van Schriftbeschouwing enz.“ Is uw bedoeling hiernede deze, dat het nadruk leggen op de strikthistorische beteekenis der in geding zijnde elementen van het Schriftverhaal naar uw oordeel moet voortvloeien uit een Schriftbeschouwing, die ge meent te moeten verwerpen?

Vraag 5. Wanneer ge in uw brochure „Oude Vragen“ enz., blz. 7, spreekt van het „gegeven uit Gen. 3 — wil men 'n aanhaling er van —“ bedoelt ge dan daarmede dubieus te laten, of de Schrift in 2 Cor. 11:3 het in Gen. 3 verhaalde opvat als historie en ook ons hieraan bindt?

Vraag 6. Wanneer ge in uw brochure „Op weg naar de Synode“, blz. 45, schrijft: „dat een organische Schriftinspiratie ons het in Genesis 1—3 verhaalde moet doen zien in relatie met den tijd en het milieu, waarin deze Schriftgedeelten althans zijn te boek gesteld“ is het dan uw bedoeling te zeggen:

a. dat de inhoud van het verhaal, dat in Gen. 1—3 ons wordt geboden, onder den invloed staat van de omstandigheden, waarin de opsteller van dat verhaal leefde;

b. dat dus de verhaalde gebeurtenissen niet historisch getrouw zijn medegedeeld;

c. en dat wij tot het historische slechts kunnen doordringen door verschillende elementen, die door den invloed van den tijd en het milieu van den schrijver in het verhaal zijn gekomen, er uit te elimineren?

Vraag 7. Wanneer ge in uw antwoord aan de classis Amsterdam d.d. 5 Sept. 1925 schrijft (brochure „Oude vragen“ enz., bl. 11): „Aleur nog, ieder, wie dan ook, die zelfs maar iets weet en van het licht, dat nieuwe kennis van de Oud-Oostersche wereld op het Oude Testament — ook op de zgn. „Oergeschiedenis“, welke in Genesis 1—10 is vervat — geworpen heeft, en van de moeilijke vraagstukken, welke daardoor tevens aan de exegese dezer hoofdstukken in den weg gelegd zijn...“, vgl. ook „Op weg naar de Synode“, bl. 45c, bedoelt gij daarmede te zeggen, dat de nieuwe kennis van de oud-Oostersche wereld in zake het Oude Testament die twijfelachtig heeft gemaakt, of het in Genesis 3 gezegde aangaande den boom der kennis des goeds en des kwaads, aangaande de slang en haar spreken, en aangaande den boom des levens, wel Goddelijke bekendmaking is van historische realiteiten of feiten, en wel in eigenlijken zin is te verstaan?

Vraag 8. In het schrijven van broeder Marinus aan de classis Amsterdam, d.d. 15 Nov. 1924 wordt op getuigenis van broeder Kransen medegedeeld, dat door u in een persoonlijk onderhoud zou zijn gezegd, dat het voor de vakmensen zoo moeilijk is, om in de eerste hoofdstukken van Genesis de dichterlijke voorstelling te onderscheiden van de werkelijke gebeurtenissen. Erkent gij, dat deze mededeeling woordelijk of zakelijk juist is, en indien ja, zoudt gij ze nog voor uwe rekening willen nemen?

Vraag 9. In uw antwoord aan de classis Amsterdam (brochure: „Vragen mij voorgelegd“ enz., blz. 19) is door u gezegd: „Natuurlijk bedoelde ik met mijn opmerking: „Vaststaat, dat wij in Gen. 3 de goddelijke bekendmaking hebben van een historisch feit, het feit van den zondeval“ dan ook niet, dat alleen het feit van den zondeval vast staat“. Kunt ge ons zeggen, welke andere zaken of feiten in het verhaal van Gen. 3 door u nog als vaststaand worden beschouwd?

Vraag 10. Wanneer gij op blz. 18 en 19 van uw brochure: Vragen mij voorgelegd enz., zegt: „Het komt mij voor, dat wij bij al deze bijzonderheden — dus ook bij „het profeetgebed“, de beide Paradijsboomen, de slang en haar spreken — goddelijke mededeeling hebben van werkelijkheid, zelfs van de hoogst den-

nier! Blik in de diepte van de hel, en luister een barmhartig af, dat op een hofje gehouden wordt van tanige, tandloze oudjes: ge zult in beide gevallen kunnen zeggen: hier is het diabolische.

En wie ongeestelijk is, die zegt: het is dus zoo erg niet met dat werk, dat den diabolos typeert. Maar wie heeft te niet gedaan, hetgeen eens kinds is, hij zegt bij zichzelf: hoe slecht moet de wereld zijn, hoe diabolisch het leven, dat uit het leven aller dagen het „eigen werk des duivels“ zich kan doen herkennen.

Doch in zijn schaaftent leert hij zich toch verheugen. Want hij heeft eerst gehoord van den Satan — d.i. van den geest, die opstaat tegen God.

Toen zag hij den Satan tot een duivel worden; en tot het diabolische behoorde ook de aanklacht tegen de menschen ingebracht, ja, MAAR DAN BIJ GOD.

En toen heeft hij verstaan: die van God is afgevallet (satan), moet toch weer naar Hem terug (duivel). Die Gods rechtszaal uitgelopen is onder krijgsmuziek, opstand uitroepend (satan), die moet toch weer naar die rechtszaal terug (duivel). Die eerst heeft gezegd: met U heb ik, o God, niets te doen (satan), die moet toch weer keeren en zeggen: met U, o Rechter van hemel en aarde, heb ik alles te doen, want ik ben aanklager, en gij zijt de Rechter (duivel). Die een eigen werkprogramma ontwikkelde, en op eigen gezag zou handelen en met eigen recht zou spreken (satan), die moet als aanklager weer op Gods programma zich beroepen, en op Gods dreigement zich gronden en op Gods gezag en recht steunen, heel zijn lasterlijk pleidooi.

In den naam Satan spreekt miskenning, in den naam duivel reeds de afgeperste erkenning van de gedachte, dat God van zijn plaats niet is weg te stooten. De hond (satan) is (als duivel) nedergekeerd tot zijn eigen uitbraaksel en heeft moeten erkennen: ik ben wel tegen Gods wil (satan) maar ik kan niet handelen BUITEN zijn wil (duivel).

Ja, er is ironie in de nevenschikking van de namen Satan en duivel. Die Gods paleis afbreken zou (Satan) komt er een acte van beschuldiging straks presenteren (duivel): geen steen is van het gebouw gebroken. De duivel is al de nederlaag van den Satan.

zijn. Vrouwen moeten niet lasteren, oude vrouwen ook niet; ze moeten niet diabolisch zijn, zegt de Schrift (1 Tim. 3:11, Titus 2:3); al weet zij, dat de mond der lasteraars, der diabolische menschen, toch in de wereld telkens weer opengaat (2 Tim. 3:3).

Duidelijk is in al deze voorbeelden de aanwending van het begrip diabolos in k w a d e n z i n.

En dat is dan ook in de taal van het Nieuwe Testament wel de doorgaande praktijk. De duivel wordt er telkens genoemd als een zelfstandig naamwoord, en dan zoo, dat er één bekende duivel, een diabolos is, al weet dezelfde bijbel ook te zeggen, dat menschen diabolisch kunnen zijn. Een enkele maal komt het woord „diabolos“ als een zekere eigen naam voor, en dan z o n d e r l i d w o o r d, b.v. Handelingen 13:10. De regel is echter, dat het woord in het lidwoord wordt aangetroffen; en dan is het een aanduiding van den éénen grooten lasteraar, den kwaadspreker bij uitstek, die altijd op verwarring aanstuurt, en die met het woord de waarheid tegenstaat. Want de waarheid is uit God; maar de duivel staat niet in de waarheid (Joh. 8:44) ook als hij aanklaagt niet. Want dat hij tegen anderen zich beroept op de wet, die hijzelf met voeten treedt, dat bewijst, dat zijn aanklacht in leugen is gedrenkt.

Wij moeten dus de dingen eenigszins anders zien dan de kerkvader Hieronymus, die den duivel als lasteraar in den breedsten zin des woords opvatte. Want al ligt alle lasterlijk spreken op den weg van het diabolische, toch heeft in het woord „diabolos“ de laster een bepaalde richting en doelstelling. Hieronymus zeide, dat „duivel“ lasteraar beteekent, en dat die naam gekozen is om zijn lasteren: hij lastert van den mensch tegenover God, en van God tegenover den mensch.

Het laatste zouden wij weglaten, wanneer het loopt over de grondbeteekenis van het woord. Want in den bijbel komt het diabolische van Satan juist daarin uit, dat hij van den mensch kwaadsprekt bij God. Dat is wel de kerngedachte, in den naam. Dat andere, zijn kwaad zeggen ook van God, is ook wel zijn werk; maar om d á t te melden, gebruikt de Schrift andere namen. De Satan heet „duivel“, niet om te loochenen, dat hij vijand van God is, maar toch wel met de bedoeling, den nadruk te leggen op het feit dat hij ook vijand van den mensch is. In het woord Satan over-

heerscht de gedachte van de vijandschap tegen God, in den naam d u i v e l de idee van vijandschap tegen den mensch. Natuurlijk is een strenge scheiding der beide beteekenissen niet mogelijk. Maar onderscheid in de accentuatie is er wel.

Scheiding, zoo zeiden we, mag men tusschen de beide namen niet maken. Herhaaldelijk worden de namen satan en duivel als gelijkwaardig naast elkaar gebruikt. Men leze maar Openbaring 12:9, 20:2. Maar zoodra de Schrift het thema, dat in den naam „diabolos“ gegeven is, begint uit te werken, laat ze in allerlei bijzonderheden zien, dat de diabolos het kwaad van de menschen zoekt. Hij wil in het menschelijk leven de ruïne. Slechts één keer treedt hij onder dezen naam rechtstreeks op tegen God: want het is de „diabolos“, die het onkruid zaait in den goeden akker, dien in de gelijkenis een mensch met goed zaad had bezaaid. Daar is God de eigenaar van den akker; en die het goede zaad zaait is de Zoon des Menschen; en de akker is de wereld; en het goede zaad zijn de kinderen des koninkrijks, en het onkruid de kinderen des boozen; en de vijand, die het gezaaid heeft, is de diabolos (Matth. 13:37—39). Maar ook al is hier het werk van den duivel in den grond een actie tegen den eigenaar van den akker, God, het is toch ook wel waarlijk een vijandige daad tegen de menschen; want het gevolg van zijn onkruid-zaaien was, dat al dadelijk bij de menschen (en waarom niet ook in zijn eigen duisternis geest?) de gedachte opkwam, dat men met het onkruid ook de tarwe zou uittrekken (vs. 29). Wie onkruid zaait, bedoelt niet alleen den eigenaar van den akker te schaden, maar ook het goede zaad te beschadigen. Zoo is ook hier nog het diabolische een tegen-menschelijk werk.

Saamvattend hooren wij dus ook nu weer een naam voor den Geest van het kwaad, die zijn verschrikkelijkheid ons openbaart onder het deksel van een gewoon, menschelijk begrip. Dat oude vrouwen moeten zorgen niet donzelden naam te gaan verdienen als de lenige, beweeglijke, altijd rusteloze Wreker der ongerechtigheid draagt, het spreekt weer dezelfde dingen als welke ons ook in verwondering achterlieten, toen we op den naam Satan een terugblik wierpen. Wat worden toch de meest horribele dingen gezegd op een heel gewone ma-

bare werkelijkheid, die in den pen' ten een dan met „de gen werkelijkheid“?

Vraag 1. Maar de Synode? (te ons traditie heden van de doelt gij hierbij op de zwaren, die k

Vraag 12. zou inhouden medegedeeld kennis de levens, het naar uwe m gij dit te m acht gij, dat val en wat nog meer m

Vraag 1. geleid preek treat Zyn Op en van die van dien sta onze tegenw ders zouden tot ons spreke gehorene, sp te zeggen, d den boom e de slang en gegeven heet hij Zyne op deels in sy noemde eler Schrift bedc van het zin

Vraag 1. naar de Syn ik er zeer er tionele exeg confessionne of aan ander legd als de bedoelt gij d waarneemba goeds en des geene betee van „aemsa ungelyk-wan kennis des s haar spreke schuldige z

Vraag 15. vraag 14 aas lidenisschrijf niels“, hoe u uitdrukkinge levens“, art. Ned. Gel.; „bedekken w voorouders antw. 7 en heeft geope

Vraag 1. met u had, van 17 Oct verklaard, s keeren van verstaan? t van Gonesis wat was vo juist weerge sloten een i den bijbelse van „den z

Vraag van uw gev A. van Koo ten aan den vis Amsterd en die door dingen is s „dat het den Gijsbrec rische en n woorden d is, dat Joh Schrift met historisch p niet zeker is dad en Zof tegen Elihu, woord kom enkele reur Job dat oo inleiding, d het slot, d dat deze El die volgens barste van bleem erin keude heeft hgebracht, noch in de naam vooru nu bij het boek door noiek geh luden ja, a. Welke van de drie b. Hoo

hand, te weten
enz." Is uwe
uk leggen op de
ding zijnde als
w oordeel moet
ig, die ge meent

brochure „Oude
et „gegeven uit
van —“ bedoelt
M de Schrift in
opvat als histo-

chura „Op weg
t een organische
1—3 verhaalde
d en het milieu,
s zijn te boek
ig te zeggen:
lat in Gen. 1—3
ed staat van de
r van dat ver-

issen niet histo-

stchts kunnen
anten, die door
milieu van den
nen, er uit te

atwoord aan de
chrift (brochure
er nog, ieder
reet en van het
Oostersche wak
ok op de zgn.
—10 is vervat —
te vraagstukken,
se dezer hoofd-

ie twijfelachtig
zegde aangaande
in des kwaads,
i, en aangaande
bekendmaking is
en wel in eigen-

broeder Marinus
Vov. 1924 wordt
nedegeleefd, dat
zou zijn gezegd,
oelijk is, om in
e de dichtelijke
verkelijke gebeur-
seling woordelijk
oudt zij ze nog

classis Amster-
d' enz., blz. 19)
de ik met mijn
Gen. 3 de god
n historisch feit
iet, dat alle op
t. Kunt ge ons
i in het verhaal
and worden be-

8 en 19 van uw
enz., zegt: „Het
ijzonderheden —
Paradijsboomen,
ijke mededeeling
ds hoogst denk-

luister een huz-
vordt van tanige,
llen kunnen zeg-

us zoo erg niet
Maar wie heeft
hij zegt bij zich-
de diabolisch het
„eigen werk des

och verheugen
den Satan —
lod.

vel worden; en
n klacht, tegen
N BIJ GOD.
God is afgeval-
r Hem terug
n is onder krige-
de moet toch
u'g (duivel). Die
od, niets te doen
en zeggen; met
eb ik alle te
ij zijt de Rechter
ntwikkelde, en op
recht zou spre-
p op Gods pro-
ement zich gro-
nen, heel zijn las-

enning, in die
enning van de
is weg te stooten
gekeerd tot zijn
nnen: ik ben wel
an niet han-

ng van de namen
eis afbreken zoo
liging straks
het gebouw
in den Satan.

bare werkelijkheid, maar dan ook van een werkelijk-
heid, die in haar volheid ons intellectueel „begrij-
pen“ ten eenenmale te boven gaat, wat bedoelt gij
dan met „de hoogst denkbare werkelijkheid?“ Is dit
een werkelijkheid van de huidige essentieel verschil-
lend?

Vraag 11. Op blz. 44 uwer brochure „Op weg
naar de Synode“, erkent ge „geen enkel geloofs-
bezwaaar (te hebben) tegen de aanvaarding der onder-
one traditionele opvattingen omtrent de bijzonder-
heden van het in Gen. 1—3 medegedeelde“. Wat be-
doelt gij hier met „geloofsbezwaaar“ en hebt ge
hierbij op het oog een tegenstelling met andere be-
zwaren, die hij u wel bestaan, en welke zijn deze dan?

Vraag 12. Indien het antwoord op de vorige vraag
zou inhouden, dat de eigenlijke beteekenis van het
medegedeelde aangaande het paradijs, den boom der
kennis des goeds en des kwaads, den boom des
levens, het proefgebod, de slang en haar spreken
naar uwe meening onzeker is, op welken grond meent
gij dit te moeten aannemen, en op welken grond
acht gij, dat wel vaststaat het feit van den zonde-
val en wat door u in het antwoord op vraag 9
nog meer mocht zijn genoemd?

Vraag 13. Wanneer gij in uw schriftelijk overge-
gelegd preekgedeelte zegt: „Als God ons daarom-
trent Zijn Openbaring geeft, dan spreekt Hij daarover,
en van dien staat der hemelsche heerlijkheid en
van dien staat der rechtvaardigheid, in bewoordingen aan
onze tegenwoordige, aardse bedoeling ontleend. An-
ders zouden wij er niets van kunnen vatten en Hij
tot ons spreken, gelijk iemand tot een blinde, „u blind-
geborene, spreek over de kleuren“; bedoelt gij dan
te zeggen, dat God Zijne openbaring in Gen. 3 over
den boom der kennis des goeds en des kwaads,
de slang en haar spreken, den boom des levens,
gegeven heeft in oneigenlijken figuurlijken vorm, gelijk
Zijne openbaring in het laatste Bijbelboek grooten-
deels in symbolischen vorm gaf, zoodat bovenge-
noemde elementen van het verhaal niet door de
Schrift bedoeld zijn als behoorende tot de wereld
van het zintuigelijk-waarneembare?

Vraag 14. Wanneer ge in uw brochure: „Op weg
naar de Synode“, blz. 44, schrijft „Alleen maar moe-
k en er zeer ernstig bezwaar tegen maken, dat die tradi-
tioneele exegese door mij of door wien ook, zonder
confessionele uitspraak in dezen, aan mij zelf en
of aan anderen met ambtelijk gezag zou worden opge-
legd als de eenig mogelijke en uitsluitend ware“, be-
doelt gij daarmee dan te zeggen, dat de zintuigelijk-
waarneembare realiteit van den boom der kennis des
goeds en des kwaads en van de slang en haar spreken,
geene beteekenis heeft voor het schuldige karakter
van „s menschen zondeval? En dat zonder deze zin-
tuigelijk-waarneembare realiteit van den boom der
kennis des goeds en des kwaads en van de slang en
haar spreken, de val der menschen blijft een even
schuldige zondeval? Zoo ja, op welken grond?

Vraag 15. Wanneer gij terzelfder plaatse aan de in
vraag 14 aangehaalde zinsnede toevoegt: „Onze Be-
lijdenisschriften zeggen omtrent deze gangbare exegese
niets“, hoe rijmt gij dan dit zeggen met de volgende
uitdrukkingen in onze Belijdenisschriften: „gebod des
levens“, art. 14 Ned. Gel.; „bevonds vloed“, art. 17
Ned. Gel.; „welke al bevende zich met vijgebladeren
bedekken wilde“, art. 23 Ned. Gel.; „onze eerste
voorouders Adam en Eva in het paradijs“, Catech.
antw. 7 en „het welk God zelf eerst in het paradijs
heeft geopenbaard“, Catech. antw. 19?

Vraag 16. In een interview, dat „De Telegraaf“
met u had, en dat opgenomen is in haar Avondblad
van 17 Oct. '25 en door u voor betrouwbaar is
verklaard, staat: „Wat Dr Geelkerken nu wil, is terug-
keeren van de vraag: wat zijn wij er onder gaan
verstaan? tot de vraag: wat bedoelde de schrijver
van Genesis er mee, toen hij zijn woorden neerschreef?
wat was voor hem de slang? Indien dit uw meening
juist weergeeft, is daardoor dan wel duidelijk uitge-
sloten een inspiratiebegrip, waarbij de bedoeling van
den bijbelschrijver normaliter wordt gesteld in plaats
van „den zin en de meening des Geestes“?

Vraag 17. Gaat gij accoord met de weergave
van uw gevoelen in zake het boek Job, door broeder
A. van Kooten in zijn onderscheidene bezwaarschri-
ften aan den Kerkeraad van Amsterdam-Zuid, de clas-
sis Amsterdam en de Generale Synode, neergelegd
en die door onze Commissie in de volgende bewoor-
dingen is samengevat:

„dat het boek Job het best is te vergelijken met
den Gijbrecht van Amstel van Vondel, waarin histo-
rische en niet-historische personen voorkomen, wier
woorden door Vondel zijn verlicht; dat het wel zeker
is, dat Job heeft geleefd, omdat hij elders in de
Schrift met name in Ezech. 14:14 en Jac. 5:11, als
historisch persoon wordt genoemd, dat het echter
niet zeker is of de drie vrienden van Job, Elifaz, Bil-
dad en Zofar, werkelijk hebben bestaan; dat danren-
tegen Elihu, die in de hoofdstukken 32—37 aan het
woord komt, wel heeft bestaan, doch waarschijnlijk
enkele eeuwen na de vervaardiging van het boek
Job dat oorspronkelijk alleen bevatte de historische
inleiding, de redenen Gods in hoofdstuk 38—42 met
het slot, daaraan zijne redenen heeft toegevoegd;
dat deze Elihu een zeer eigenwijs jongmensch was,
die volgens zijn zeggen in hoofdstuk 32:18—20 haast
barste van hoogmoed, en het boek niet af, het pro-
bleem erin onopgelost vond, en daarom het ontbre-
kende heeft toegevoegd; waarvoor als bewijs werd
bijgebracht, dat noch in het begin van het boek,
noch in de redenen Gods, noch in het slot zijn
naam voorkomt; dat evenwel ook deze Elihu-redenen
nu bij het boek Job behooren en met het geheele
boek door dr Geelkerken voor geïnspireerd en ka-
noniek gehouden werden?“

Indien ja, dan vragen wij:
a. Welke zijn uwe gronden om de historiciteit
van de drie vrienden van Job in het midden te laten?
b. Hoe meent gij uwe erkenning van het ge-

inspireerd en kanoniek karakter van het geheele boek
Job in overeenstemming te kunnen brengen met uwe
beschouwing omtrent de wordingsgeschiedenis van
hoofdstuk 32—37?

Vraag 18. Wanneer ge in de Overtoomsche Kerk
van 14 Dec. '24 in de bespreking van dr Oberman's
Jeugdpreken zegt: „Zal ik h.v. dezen of genen, die
verklaart, de Schriftbeschouwing van dezen prediker
niet de juiste te achten, verder te woord staan dan
met de dubbele opmerking, dat ook ik daar eenzijdig
wel inkomen kan...“, beteekent dit dan, dat uwe
Schriftbeschouwing niet een principieel andere is dan
die waarvan dit geschrift blijktbaar uitgaat?

Vraag 19. Zijt gij niet van oordeel, dat de aanbe-
veling van bovengenoemd werk en het opnemen in de
Overtoomsche Kerk, van meditaties van ethische theol-
ogen verwarrend werkt op de geloofsvoorstellingen
der gemeente o.a. ten opzichte van den persoon
en het werk van den Christus Gods, en daarom
in strijd is met de roeping van den Dienaar des
Woords om te waken voor de zielen?

HEPP.

PERS-SCHOUW.

Vrijdenkers.

In „De Rotterdammer“ schreef de heer D. van Hilten:

Daar bestaat ook een kring van dienaars van den
geest uit den afgrond, die zich noemen met den
naam van Vrijdenkers en waar het nu blijkbaar zeer
moeilijk valt volwassen lieden in de netten te ver-
strikken, daar heeft het congres van deze edele vrij-
denkers-vereeniging „De Dageraad“ het besluit ge-
nomen om te trachten de Jeugd, de Bloem der
natie te vangen en voor te lichten door het uitgeven
van een jeugdblad. Daardoor moeten onze jonge
menschen worden opgevoed en in meer contact ge-
bracht worden met het atheïsme, de leer der ont-
kenning van het Godsbestaan en bedoeld blad heeft
dus de gevaarlijke taak om de harten der jonge-
menschen te ontvreemden aan de ouders en aan den
Heere God. Het eerste nummer van dit schijnbaar
zeer onschuldige blaadje is inmiddels verschenen,
onder den weidschen titel van: „Het Veldvioletje“,
een zinspeling op „La libre pensée“. De lezing van
dit zoo kinderlijk en naïef geschreven blaadje, doet
echter dadelijk het ernstige van het dreigend gevaar
duidelijk in het oog springen en het doel van het
streven der vrijdenkers komt dan ook in het volle
daglicht te staan.

„Het Veldvioletje“, zoo zegt de redactie, wil op-
wekken bij het kind: weetsgierigheid, naar de waar-
heid, liefde voor mensch en dier, bewondering voor
schoonheid en anders niets. Prachtig nietwaar? En
wij hebben daar dan ook niets, absoluut niets tegen.
Maar hoe dit niets anders moet worden verstaan, lezen
wij in datzelfde nummer reeds van „Het Veldvioletje“
en ter illustrering geven wij dan ook weer een ver-
haaltje, dat onder den titel van „Gefopte Marietje“
in dat nummer voorkomt.

De kleine Marie kwam uit school naar huis. „Moeder“,
sprak ze, „we krijgen ons eten van onzen lieven
Heer“.

„Zoo“, zeide de moeder, „wie heeft je dat gezegd?“
„De juffrouw heeft gezegd, wij krijgen alle eten
van God“.

De moeder zei niets. Waarom ook? Ze wist wel
vanwaar het eten kwam.

Men zette zich aan tafel. De moeder schepte soep
op, eerst voor vader, dan voor zichzelf.

In Marietjes bord schepte ze niets.

Marietje zette groote oogen.

„Moeder“, zei ze na een poosje, „krijg ik geen soep?“

„Jij hebt geen soep noodig“, sprak de moeder en knip-
oogde tegen vader.

Marietje wachtte. Ze had grooten honger.

„Moeder“.

„Wat is er?“

„Waarom krijg ik geen soep?“

„Jij krijgt je eten van God. Wacht dus tot hij
je wat geeft.“

Na een poosje zegt Marie: „Nee moeder, ik krijg
de soep van u en van vader, die werkt om geld
te verdienen om er eten voor te koopen.“

„Zie je“, zei vader, „zoo is het en wanneer ik niet
werk, dan kan je bidden, zovoel je wilt, we zouden
toch moeten verhongeren.“

Dit verhaaltje nu is een proeve van het onder-
richt der vrijdenkers aan de kinderen in de gezonde
wetenschappelijke wereldbeschouwing, van dogma en
bijgeloof gezuiverde moraal. Wij kunnen niet anders
dan dit staaltje van het opwekken naar de waarheid
betiteln met het woord: scherpe misleiding
van de kinderziel.

Kommentaar overbodig.

De „neutrale pers“.

Prof. Kuyper zegt in „De Heraut“ over de liberale
pers:

Nu hij een zoo geruchtmakende zaak als de proce-
dure-Geelkerken de belangstelling van het groote pu-
blik geprikkeld is, wordt deze zelfde methode ook
op onze Kerken toegepast. Uit besloten kerkelijke
vergaderingen werden reeds maanden lang, hoewel
aan de personen, die daar tegenwoordig waren, ge-
heimhouding was opgelegd, allerlei berichten in de
lib. pers opgenomen, berichten die alleen verkregen
konden zijn doordat iemand het ambtsgeheim had
geschonden. En nu de Synode te Assen samenkwam,
berhaalt zich hetzelfde spel. Wel het ergerlijkst was,
dat de lib. pers zich daarbij zelfs niet ontzag stuk-
ken te publiceren, die lasterlijke geruchten bevat-
ten en die niets anders dan mystificaties bleken, toen
daarnaar een onderzoek werd ingesteld. De personen,
die deze stukken onderteekend hadden, bestonden
niet of ontkenden beslist van deze stukken iets af
te weten. Op zulk een wijze werd de eer en goede
naam van publieke personen aangetast. De lasteraar
had zich achter een gefingeerde naam verborgen

en gefingeerde adressen opgegeven. Er was noch
kerkelijk noch bij den wereldlijken rechter een actie
tegen hem in te stellen. Maar de liberale pers nam
desniettemin zulke mystificaties op en ver-
dedigde zich, toen de aldus aangerande personen zich
hierover beklagden, met te zeggen, dat ze alleen
maar bericht had, dat zulke stukken aan de Synode
waren toegezonden en dit feit was. Zelfs een
protest bij den Journalistenkring baatte niet. Men
zal dus in het vervolg machteloos staan, wanneer
de een of andere lasteraar iemands goeden naam
bekladden wil. Hij behoeft aan een kerkeraad, classis
of synode maar een aanklacht in te zenden; hij kan
dat doen onder een gefingeerde naam; en als hij dan
het stuk naar de liberale pers zendt, wordt het op-
genomen. Zelfs de mogelijkheid van verweer of ver-
dediging is daardoor voor den aangevallene uitge-
sloten. Zoo wordt door onze groote persorganen, die
dikwijls zoo hoog opgeven van hun moreel
gevoel, aan een lastercampagne de hand geboden.
„Het Handelsblad“ heeft althans, toen het „tschan-
delijk bericht had opgenomen over de commissie-
vergadering die het laatst door Dr de Moor werd
bijgewoond, daarover amende honorable gedaan; maar
dit is een uitzondering. Hier kon bovendien door een
pertinente tegenspraak der Synode de lasteraar publiek
aan de kaak worden gesteld. Maar hoe weinig dit
geholpen heeft bleek, toen spoedig daarop weer een
ander blad zich veroorloofde een mystificatie-telegram
aan de Synode publiek te maken.

Tot mijn groote verbazing zie ik, dat een gereformeerde
de misdaden van „De Telegraaf“ komt goedkeuren en
er zelfs voor bedanken. Waar leven we toch tegen-
woordig.

Geelkerken-Smith.

De Heer Smith, onderwijzer, tevens anti-militarist,
levert voor zijn vrienden ook al stof voor Geelkerkiana.
Ds Hugenholtz schrijft in Kerk en Vrede:

Geelkerken-Smith.

Wellicht zullen enkele lezers vreemd opzien de
namen van Dr Geelkerken en Mr Smith, ons mede-
lid, beiden van orthodoxen kring, belijders van het
Calvinistisch beginsel der souvereiniteit Gods op alle
terrein, in één adem te zien genoemd.

Toch is er verband en heeft hetgeen aan hunne
namen verbonden is groot belang voor de vredeszaak.
Wellicht heeft de zaak van Dr Geelkerken nog grooter
belang in dit opzicht, dan de even droevige procedure
tegen Mr Smith.

Wat toch is het geval? Dr Geelkerken is het slach-
toffer geworden van een ruimere bijbelbeschouwing,
die als zoodanig in zijn Kerk reeds lang aanvaard
is, met name de organische inspiratie-theorie, een
theorie welke echter in haar consequenties nog lang
niet doordacht is, althans niet door de groote massa
der kerkelijke christenen.

De oude mechanische bijbelbeschouwing, die nota
bene, alle uitingen van den Bijbel van Genesis tot
Openbaring op één lijn stelt en daarboven op wille-
keurige wijze aan uiteenlopende Schriftgedeelten en
texten gezag toekent voor de uil het Nieuwe Testa-
ment en onder de leiding van den Heiligen Geest in
1926 levende Gemeente, begint van lieverlede te
wijken, ook ja zelfs in de Gereformeerde Kerken,
40 jaar geleden door Dr Kuyper gesticht, omdat de
bestaande Kerkvorm geen garantie bood tegen „on-
geloof“, „ketterij“, „afval“ en „onderminning van het
Schriftgezag“.

De waarheid achterhaalt de leugen wel snel! Dr
Geelkerken, die als Protestantisch Christen voor zich
de vrijheid opeischt, om in den Bijbel naar het ge-
tuigenis van den Heiligen Geest in zijn hart het
Godswoord te beluisteren, is zich misschien niet be-
wust van hetgeen hij doende is voor de zaak des
vredes, nu niet bepaald in zijn Kerk, maar... in het
internationale leven. Immers, de zaak van den vrede,
de strijd tegen oorlog en oorlogstoerusting stuit tel-
kens op den tegenstand van de massa's Christenen,
die nog vasthouden aan de oude bijbelbeschouwing.

De kracht van de oorlogs-christenen schuilt in
de eerste plaats in het nog overindstaan van dit
„geestelijk“ bolwerk. Veilig kan men zeggen, dat 1914
met zijn nasleep het gevolg is van de ond-testamen-
tische, joodsch-heidensche inslag van het Europeesch
Christendom, dat zich altijd militair sterk heeft ge-
maakt met beroep op het Oude Testament en de na-
Constantijnsche verwereldlijkte levenspraktijk van de
Roomech- en Dordtsch-Christelijke Kerk, die de na-
tuurrechtelijke, heidensche staatsformatie duldde, ja
tot dienarende Gods proclameerde.

Dat alles wordt nu in Nederland nog niet zoo zeer
door ons, anti-militaristische predikanten bedreigd,
doch veel meer door Dr Geelkerken.

Er gaan meerdere schreeven los als in de politieke
partijkerk, met name de antirevolutionaire kringen, de
bijbelbeschouwing van vrijzinnigen en ethisch-ortho-
doxen doorwerkt. Juist daarom is Dr Geelkerken zoo
gevaarlijk. Immers, hij is tevens een staatkundig
gevaar. Vindt het militarisme en het koloniale im-
perialisme in Nederland niet zijn grootste steun bij
de uiterste orthodoxie? Zijn zij niet de Christenen,
die den gruwel van den oorlog verbinden kunnen
aan den naam van Christus? Die een slagveld kun-
nen beginnen en eindigen met gebed? En zoo voort...

Weerlegging van deze kromme redeneering acht ik
niet noodig, tenzij iemand er om vragen mocht. Wat
een zeldzame verwarring.

Dr J. C. de Moor.†

Ik wil nog een bijdrage plaatsen van Dr J. C. de Moor,
die een lezer mij zendt. Hier luidt diens schrijven:

's Kunstenaars geheim.

Zóó had nog nooit een kunstenaar geschilderd
als deze. Andren hadden schooner kleuren
en fraaiere lijnen; deze echter nam slechts
één enkele kleur van wondren, rooden gloed.

De menschen zeiden: „Zie, wat is die gloed schoon!
De kenners peinsden: „Hoe maakt hij die kleur toch?“